

# ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ГАЛИЧИНИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

обереги етнічної пам'яті: верба над ставом; калина в лузі; тополя край дороги; явір над водою; соняшник на городі тощо. Усім відомий вираз: "Без верби та калини нема України".

У сучасному виховному процесі, на нашу думку, доцільно реалізувати принцип національної свідомості й українського патріотизму, що допоможе утвердженню в учнів громадянських почуттів, національної гордості й людської гідності громадянина України, державницької ідеї вболівання за долю самостійної Української держави, готовності стати на її захист, виявляти шанобливе ставлення до українських державних символів – тризуба, синьо-жовтого прапора, гімну "Ще не вмерла Україна"[1]. Цей принцип передбачає виховання в кожній дитині високого громадянського почуття приналежності до України, її народу.

**Висновки.** Реалізація народознавчих традицій у виховній роботі забезпечить гармонійне формування національно свідомої, творчої ініціативної, культурної освіченої людини. Так як "кожен конкретний народ через свою національну систему виховання й засвоєння народознавства органічно продовжує й далі розвиває себе в своїх дітях, генезує національний дух, менталітет, характер, психологію, традиційну родинно-побутову

культуру, спосіб життя" [8, 31], наш народ вибудовує власну національну систему виховання, кожен учитель, який прагне відродити народно-релігійні традиції, може, творчо підійшовши до справи, провести з учнями один із вищезгаданих виховних заходів. Виховувати у молодого покоління певні морально-етичні переконання та повагу до рідних традицій – одне з найголовніших і почесних завдань сучасного вчителя.

1. Вороний О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис: У 2-х т. – К.: Оберіг, 1991. – Т. I. – 449 с.

2. Енциклопедія Українознавства: Словникова частина: В 10 т. / Гол. ред. В. Кубійович. – Нью-Йорк: Молоде життя, 1955 – 1984.

3. Педагогіка народознавства. – К.: 1990. – 79 с.

4. Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання. – Івано-Франківськ, 1996. – 326 с.

5. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. – К., 1997. – 278 с.

6. Ушинський К. Про народність у громадському вихованні // Вибрані педагогічні твори: У 2-х т. – К., 1983. – Т. 1.

7. Чепіль М. М. Формування національної свідомості учнівської молоді Галичини (1848 – 1939 рр.): Монографія. – Дрогобич: Коло, 2005 – 539 с.

8. Шевченко С. Народознавство у системі виховної роботи // Рідна школа. – 1997. – № 10. – С. 77 – 78.

Світлана Стельмах, викладач педагогічного коледжу

при Львівському національному педагогічному університеті  
імені Івана Франка

## ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ГАЛИЧИНИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті виявлено, що теоретико-методологічною основою художньо-естетичного виховання учнівської молоді у Галичині в першій половині ХХ століття були візріці західноєвропейського шкільництва; психолого-педагогічне вчення про дитину; українські національні устремління; розуміння художньо-естетичного як морально-етичного; пріоритет розвивально-виховної мети над пізнавальною.

**Постановка проблеми.** Реформаторська педагогіка (інша назва – "нове виховання") – є сукупністю передових педагогічних напрямів, що сформувалися на протигагу традиційній, консервативній педагогіці наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття у країнах Європи, перш за все, Великобританії, Франції, Німеччині та у США. Це такі напрямки: педагогіка позитивізму, теорія вільного виховання, експериментальна

педагогіка і психологія, педагогіка дії, теорія трудової школи та громадського виховання, теорія нових шкіл та нового виховання, педагогіка прагматизму (прогресивізму), педагогіка культури [6]. Концептуальні положення реформаторських напрямків визначають зрушення в тогочасній педагогічній теорії і практиці, утверджують принцип гуманізму, особистісний підхід, що декларує повагу до дитини як самоцінної і

## ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ГАЛИЧИНИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

самодостатньої особистості. Педагогічна теорія базується на соціологічних та психологічних, філософських концепціях, що сприяє удосконаленню системи шкільництва в цілому, зближенню педагогіки із різними сферами наукового знання, з життям. При цьому визнано примат виховання над суто навчанням, а метою навчально-виховного процесу – всебічний розвиток особистості дитини. У системі “нового виховання” важливого значення було надано художньо-естетичному вихованню, яке базувалося на натуралізмі та пристосуванні до особистісних потреб дитини, а міжпредметний, інтерактивний, інтегративний методи були провідними в його реалізації.

**Аналіз останніх досліджень.** Дослідниками спадщини реформаторської педагогіки були Б. Ступарик [12], В. Кравець [6], Г. Кемінь [4], О. Барило [1], Т. Петрова [9], О. Караманов [2], однак проблема художньо-естетичного виховання учнівської молоді на сьогодні детально не вивчена. Її актуальність визначається сучасним періодом реформування освітньої системи, подоланням недоліків “старої” школи, впровадженням навчальних предметів освітнього напрямку “Мистецтво” – “Естетична культура” [5, 177], необхідністю підготовки молоді до пізнання світу, громадського життя, до витоків свого народу, прилучення її до праці та творчості. Це в цілому сьогодні відповідає концептуальним вимогам реформаторської педагогіки першої половини ХХ століття як тогочасної філософії освіти.

**Мета статті** передбачає виявлення теоретико-методологічної основи художньо-естетичного виховання учнівської молоді у Галичині в першій половині ХХ століття.

**Виклад основного матеріалу.** У розв’язанні завдань дослідження слід враховувати, що на розвиток освіти в Галичині в першій половині ХХ століття впливав ряд об’єктивних факторів: колоніальна приналежність галицьких земель до різних метрополій (Австро-Угорщина, Польща); гальмівні процеси у розвитку національної (української) освіти; асимілятивні процеси в розвитку української культури щодо культури метрополій (на рівні мови, релігії, системи звичаїв, традицій тощо); низький соціально-економічний розвиток краю; низький рівень освіченості корінного, українського, населення; події світової історії Перша і Друга світові війни, революційні перевороти, зміни на політичній карті світу, географія яких включала галицькі землі та ін.; зміни в світогляді, ідеології, духовній і матеріальній культурі як окремої людини, так і епохи в цілому

(відкриття у сфері науки і техніки, поява нових напрямів, учень у філософії, психології, соціології та ін.); нові напрями, течії у розвитку світової педагогіки. Усе це привело до змін у поглядах на людину – її сутність, місце, роль і призначення у світі, її розвиток, самовиховання і виховання.

Галицькі педагоги М. Макух [7], М. Надпругянський [8], В. Січинський [11], К. Чайківський [13], Р. Шкляр [14] та ряд інших порівнювали стару, відпрацьовану систему навчання і виховання, – т.зв. традиційну школу, яка асоціювалася з іменем Гербарта, з реформаторською педагогікою, із сучасними для авторів її напрямками. А також зосереджували свою дослідницьку увагу на проблемі художньо-естетичного виховання учнівської молоді, визначаючи його мету, зміст, завдання, теоретико-методологічну основу. Теоретико-методологічні засади художньо-естетичного виховання учнівської молоді стосувалися, передовсім, ціннісних пріоритетів особистості як вчителя, так і учня.

Галицькі педагоги-реформатори трактували виховання як єдність пізнання, розвитку і власне виховання, що передбачає і процес самовиховання [7, 83]. Причому естетичне трактували як ідентичне моральному вихованню і навпаки [13, 19 – 20]. Михайло Макух у статті “Нові погляди на завдання і методи музичного виховання” переконливо, в дусі часу реформаторської педагогіки, зазначає людинотворчий та культуротворчий характер естетичного виховання: “Таким вихованням створюється тип людини, якій доведеться з умінням і повним розумінням виконувати в суспільстві свою власну, окремішню місію. Вона зможе дати людству те, що є індивідуальним висловом її вражень, почувань і розуміння. Зможе дати частину своєї власної, собі питомої творчості...” [7, 85]. Педагог переконаний, що музичне мистецтво і, відповідно, музична освіта має перспективу не лише естетичного, а й суспільного виховання: “Сучасне навчання співу й музики мусить відповідати науковим і життєвим вимогам. Коли давніше відспівання пісні становило само для себе мету, то нині стає воно тільки засобом до виявлення музичного чуття, розбудження вразливості на музичну красу, засобом до виховання й усуспільнення одиниці й колективу. Коли давніше навчання співу велося пасивно-приймальним шляхом, то нині заступаємо його діяльним способом” [7, 83].

Неодноразово галицькі педагоги-реформатори вказували на психологічну основу естетичного виховання, наголошуючи при цьому на

# ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ГАЛИЧИНИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

вродженому естетизмі дитини, її естетичній, творчій активності. Про це говорить Р. Шкляр “естетичне життя дитини має свої виразні прикмети, ...естетичне життя дитини всебічне..., дитина не знає обмежень естетичних зацікавлень...” [14, 77]. Тут же автор визначає форми художньо-естетичної творчості: “найбільше дітей притягають три форми творчості: рисунок, ліплення і літературні твори” [14, 77].

Про тогочасний суспільно-культурний розвиток українського народу, забезпечення його вимог засобами національного мистецтва йде мова в Резолюціях та постановах Першого українського педагогічного конгресу (Львів, 1935): “Перший український педагогічний конгрес визнає мистецтво, а зокрема українське національне мистецтво: спів, музику і пластику, одним із основних програмових елементів повного національного виховання й доручає всім школам і виховним установам із українською мовою навчання в плані виховання всіх щаблів шкільних і виховних установ увести науку співу, музики й народної пластики” [10, 236 – 249]. Зокрема, Конгрес надавав великої ваги музичному мистецтву та музичному вихованню молоді в школі та поза її межами на основі консолідації освітніх інституцій. А тому було визначено методологічні настанови у справі музичного виховання: використовувати і популяризувати найбільш досконалі взірці української музичної творчості; поставити в школах навчання музики і співу на належний педагогічний і мистецький рівень; розв’язати питання кваліфікаційної підготовки учителів музики; плекати в молоді культ звуку, інтегруючи музичні заняття з уроками мови та літератури, вдосконалювати в учнів навички дикції та декламування [10].

Січинський ставив основною вимогою для художньо-естетичного виховання в цілому та навчання рисунків, зокрема, не тільки виховання естетичного почуття в дитині, але й практично-утилітарну його спрямованість: “Всі згадані напрямки в методах навчання рисунків (виключаючи найновішу конструктивістичну чи льогічну) назагал нав’язні ідеалізмом, старалися щоправда виробити в дітей необхідне почуття краси, спостережливості, розуміння гармонії, форми, ритму, барв, взагалі вводили дітей у т.зв. “вищий” світ прекрасного. Та... всі ці методи створювали в дітей позапредметовий, ірраціональний світ, гарний – але не досяжний, вимріяний, – але не дійсний. Вони не давали дітям справжнього розуміння життя у всіх формах і виявах, не кажучи вже про те, що не знайомили їх

з промислом, технікою і виробничими процесами” [11, 137 – 138]. Висновки В. Січинського були суб’єктивним визначенням методології “науки рисунків” у школі та баченням перспективи розвитку цього предмету та напрямку виховання.

Суперечать висновкам В. Січинського висновки М. Надпруганського, сформульовані в “Проекті єдиної школи в Україні”: “примінюється фізичну (ручну – прим. С.С.) працю тільки з виховною метою (а не вивчити дитину якогось ремесла), щобто для плекання зрозуміння її пошанівку для праці самої та для насталовання волі” [8, 1 – 6].

**Висновок.** Таким чином, реконструювавши теоретико-методологічну основу художньо-естетичного виховання учнівської молоді Галичини в першій половині ХХ століття шляхом вибірки публікацій галицьких педагогів-реформаторів, ми встановили, що її засади:

- “новочасна” педагогічна доктрина в зарубіжній педагогіці;
- взірці західноєвропейського шкільництва;
- психолого-педагогічне вчення про дитину;
- українська шкільна політика “компромісу поміж польською державністю й українськими природними національними стремліннями”;
- вчення про художньо-естетичне як морально-етичне;
- пріоритет розвивально-виховної мети над пізнавальною.

1. Барило О. А. *Ідеї вільного виховання в реформаторській педагогіці кінця ХІХ - першої третини ХХ століття: Дис ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова.* – К., 2004.

2. Караманов О. *Поширення ідей реформаторської педагогіки у Східній Галичині (поч. ХХ ст.)// Рідна школа. 2000 р. – №12. – С. 67 – 70.*

3. Караманов О. *Розвиток реформаторських ідей освіти і виховання у Східній Галичині в першій третині ХХ століття / Автореферат дисертації...канд. пед. наук (13.00.01)/ Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2004. – С. 20.*

4. Кемінь Г. *Розвиток ідей “нового виховання” у західноєвропейській педагогіці (кінець ХІХ – сер. ХХ ст.) / Автореферат дисертації...канд. пед. наук (13.00.07) / Луганський педагогічний університет імені Івана Франка. – Луганськ: 2004. – С. 20.*

5. *Концепція художньо-естетичного*

## ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АВСТРАЛІЇ

виховання учнів у загальноосвітніх закладах та Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах (наказ МОН України від 25.02.04 р. № 151 / 11) // Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: Довідково-методичне видання / Упоряд. М.С.Демчишин, О.В.Гайдамака. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 768– С. 160 – 211.

6. Кравець В.П. Зарубіжна школа і педагогіка XX століття. – Тернопіль: Обласне книжково-журнальне видавництво “Тернопіль”, 1996. – С. 290.

7. Макух М. Нові погляди на завдання і методи музичного виховання // Шлях виховання і навчання. – Львів, 1932, книга друга. – С. 82 – 85.

8. Надпругянський М. Проєкт єдиної школи в Україні // Шлях виховання й навчання – 1938, книга 1: січень-лютий-березень – С. 1 – 6.

9. Петрова Т. М. Гуманізація навчально-

виховного процесу у “реформаторській” педагогіці кінця XIX- початку XX століття: Дис .... канд. пед. наук: 13.00.01 / Київський держ. лінгвістичний ун-т. – К., 2000. – С. 207.

10. Резолюції і постанови Першого українського педагогічного конгресу // Перший український педагогічний конгрес, 1935. – Львів: Накладом товариства “Рідна школа”, 1938. – 252 с. – С. 236 – 249.

11. Січинський В. Ужиткове мистецтво у системі мистецького виховання // Перший український педагогічний конгрес, 1935. – Львів: Накладом товариства “Рідна школа”, 1938. – С. 252.

12. Ступарик Б. Національна школа: Витоки становлення. Навчально-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – С. 336.

13. Чайківський К. Наука моралі в школах // Наша школа. – Львів, 1910, книга 10. – С. 13 – 26.

14. Шкляр Р. Естетичне виховання дитини / Шлях виховання й навчання. – Львів, 1932, книга друга: квітень, травень, червень. – С. 76 – 79.

Ганна Слосанська, викладач кафедри гуманітарних дисциплін  
Тернопільського інституту соціальних та інформаційних технологій

## ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АВСТРАЛІЇ

У статті проаналізовано програму підготовки соціальних працівників освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр” у вищих навчальних закладах Австралії.

**Постановка проблеми.** Сьогодні підготовка соціальних працівників в Австралії здійснюється у Школах соціальної роботи, коледжах та університетах акредитованих Асоціацією Соціальних Працівників Австралії за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями (бакалавр, магістр, доктор) з урахуванням специфіки майбутньої діяльності, професійних функцій і обов’язків. Тому актуальним на сучасному етапі є питання підготовки висококваліфікованих фахівців із соціальної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр”.

Програми підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра з соціальної роботи побудовані за аналогією до вищих навчальних закладів США. Навчання в магістратурі у Школах соціальної роботи триває два або чотири семестри, якщо студенти навчаються за повним тиждневим навчальним навантаженням, і чотири або вісім – за умови

часткової зайнятості. Обов’язковою вимогою для вступників у магістратуру є наявність у них диплома бакалавра (Bachelor), або диплома бакалавра з відзнакою (Bachelor with Honours) з соціальної роботи чи з суміжних дисциплін. Наявність останнього із зазначених документів про освіту може скоротити студентам термін навчання у магістратурі. Ще однією обов’язковою умовою, яка береється до уваги при вступі у Школи соціальної роботи Австралії для отримання диплома магістра, є попереднє проходження щоденної практики із соціальної роботи протягом хоча б одного року. Під час навчання студенти проходять загальний навчальний курс, призначений для поглибленого засвоєння теорії і практики соціальної роботи.

**Виклад основного матеріалу.** Магістерська програма з соціальної роботи досить мобільна і дозволяє акцентувати увагу студентів на вивченні не лише обов’язкових але й вибірових